

**Τα ακαδημαϊκά κριτήρια επιλογής (standards) των φοιτητών του Αριστοτελείου
Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης: Εμπειρική προσέγγιση**

**The academic selection criteria (standards) of students of the Aristotle University of
Thessaloniki: Empirical approach**

Αντώνης Δ. Παπαοικονόμου, Εκπαιδευτικός ΠΕ06-09, Μεταδιδακτορικός Ερευνητικός Εταίρος Πολιτικών
Επιστημών ΑΠΘ, Ειδικός Επιστήμων ΠΔ/407 Πανεπιστημίου Μακεδονίας, papaoiko@sch.gr

Μαρία Κ. Μπιρμπίλη, Εκπαιδευτικός ΠΕ06, Διδάκτωρ Φιλοσοφίας ΑΠΘ, birbilim@edlit.auth.gr

Anthony Papaeconomou, Teacher, PostDoc researcher Aristotle University of Thessaloniki, Lecturer University
of Macedonia papaoiko@sch.gr

Mary K. Birbili, Teacher, PhD Aristotle University of Thessaloniki, birbilim@edlit.auth.gr

Abstract: This paper presents a research that was carried out in Aristotle University of Thessaloniki in autumn 2014 and it deals with the scientific abilities that the students of tertiary education have obtained during their studies in high school in comparison with their studies in the university. The results have shown a lack of substantial connection between the high school and the university. Secondary education is characterized by memorizing the corresponding educational material and a complete lack of studying, analyzing and elaborating of scientific papers, apart from the school textbooks. On the other hand, studies in the university are characterized by the diametrically opposite tendency to reduce the material that has to be memorized, the elaboration, the analysis and the structuring of scientific papers.

Key words: Secondary education, University, Academic selection criteria

Περίληψη: Η εργασία αυτή παρουσιάζει μια έρευνα που εκπονήθηκε στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης το φθινόπωρο του 2014 και αφορά στις επιστημονικές δεξιότητες που έχουν αποκτήσει οι φοιτητές κατά τη διάρκεια των σπουδών τους στο Λύκειο σε σύγκριση με αυτές που αποκτούν στο Πανεπιστήμιο. Τα αποτελέσματα έδειξαν την έλλειψη ουσιαστικής σύνδεσης ανάμεσα στο Λύκειο και στο Πανεπιστήμιο. Η ολοκλήρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης χαρακτηρίζεται από την τάση των μαθητών για την αποστήθιση της ύλης, την παντελή έλλειψη μελέτης, ανάλυσης και επεξεργασίας

επιστημονικών δημοσιευμάτων, πέραν του διδακτικού εγχειριδίου. Από την άλλη πλευρά, οι σπουδές στο Πανεπιστήμιο χαρακτηρίζονται από την εκ διαμέτρου αντίθετη τάση μείωσης της ύλης που πρέπει ο σπουδαστής να αποστηθίσει, την επεξεργασία και την ανάλυση επιστημονικών δημοσιευμάτων αλλά και την εκμάθηση συγγραφής και διάρθρωσης επιστημονικών εργασιών.

Λέξεις κλειδιά: Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, Πανεπιστήμιο, Ακαδημαϊκά κριτήρια επιλογής

Εισαγωγή

Η προσβασιμότητα και οι διαδικασίες επιλογής των σπουδαστών και των φοιτητών είναι ένας τομέας ο οποίος επηρεάζεται από την αυξημένη πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Είναι αυτονόητο πως η μεταβολή στα κριτήρια επιλογής των φοιτητών δεν επήλθε στιγμιαία, αλλά περισσότερο αφορά μία εξελικτική διαδικασία με συγκεκριμένα στάδια. Στο αρχικό στάδιο της θεσμοθέτησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε Ευρωπαϊκό αλλά και σε Ελληνικό επίπεδο, τα κριτήρια που αφορούσαν την πρόσβαση στα πανεπιστημιακά ιδρύματα λειτούργησαν με περιοριστικό τρόπο, αφού επέτρεπαν ή, καλύτερα, ευνόησαν σε αυτήν την κατεύθυνση τα άτομα που προέρχονταν από ανώτερα κοινωνικά στρώματα (Κελπανίδης, 2012). Έτσι, την περίοδο εκείνη εκφράστηκαν οι πρώτες ανησυχίες αναφορικά με το βαθμό δικαιοσύνης που αφορούσε την πρόσβαση στα υψηλού κύρους ελιτιστικά πανεπιστήμια, καθώς ακόμη και υπονήφιοι με καλές ακαδημαϊκές προϋποθέσεις, οι οποίοι προέρχονταν από χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα, δεν υπέβαλλαν καν αίτηση εγγραφής (Trow, 1991 Harrison & Hatt, 2012 Κελπανίδης, 2012). Αυτό σε βάθος χρόνου είχε ως αποτέλεσμα τη συμμετοχή των φοιτητών που προέρχονταν από ανώτερες κοινωνικές ομάδες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, παρά το γεγονός ότι η καταγωγή δεν θεωρούνταν κριτήριο για την εισαγωγή των φοιτητών στα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Υπό το βάρος των κοινωνικών ανισοτήτων, σταδιακά το κριτήριο της καταγωγής κρίθηκε απορριπτέο και αντικαταστάθηκε από εκείνο της αξιοκρατίας, σύμφωνα με το οποίο η επιλογή θα έπρεπε να γίνεται με βάση την αρχή της βέλτιστης επίδοσης με αποτέλεσμα την καθιέρωση ενιαίων εξετάσεων εισαγωγής σε Πανελλαδικό επίπεδο (Κελπανίδης, 2011). Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, ασκήθηκαν πιέσεις προς την εκπαιδευτική ηγεσία για τη διεύρυνση των σχολείων που παρείχαν τα προσόντα για την είσοδο στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ώστε η τελευταία να βασίζεται λιγότερο στην καταγωγή και περισσότερο στη δημοκρατική επιλογή σπουδαστών (Anderson, 1983· Trow, 1991).

Σταδιακά, τα αιτήματα για κοινωνική δικαιοσύνη έγιναν πιο συγκεκριμένα και αποτέλεσαν την αιτία για τη διατύπωση προτάσεων αναμόρφωσης του συστήματος με περισσότερο δημοκρατικό προσανατολισμό. Στη μαζική φάση, γίνεται κατ' αρχήν αποδεκτός ο περιορισμός της πρόσβασης, που τεκμηριώνεται από αξιοκρατικά κριτήρια, όμως εξαιρείται ταυτόχρονα και η ισότητα των ευκαιριών, η οποία επιτυγχάνεται με τη θεσμοθέτηση αντισταθμιστικών προγραμμάτων για τις μη ευνοούμενες κοινωνικές ομάδες. Σε μία ακραία

μορφή διεκδίκησης της ισότητας, μάλιστα, προτάθηκε ακόμη και η ελεύθερη είσοδος στα ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Trow, 1991).

Η μετάβαση από το ελιτιστικό στο μαζικό Πανεπιστήμιο, όπου πλέον με εξετάσεις μπορούν όλοι οι μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης να εισαχθούν στη σχολή της προτίμησής τους χωρίς κάποια κοινωνικά κριτήρια (κοινωνική θέση των γονέων), έχει δώσει την ευκαιρία στο σύνολο των υποψηφίων να μεταχειρίζονται ποικίλους τρόπους για την όσο το δυνατόν καλύτερη επίδοσή τους (Κελπανίδης & Πολυμίλη, 2012). Σε αυτήν την κατεύθυνση κινείται η επιλογή των φροντιστηρίων ως επικουρικών μέσων βελτίωσης της επίδοσης, που πολλές φορές αντικαθιστά ολοκληρωτικά ακόμα και το ίδιο το σχολείο. Έτσι, παρατηρείται το γεγονός της συστηματικής αντικατάστασης του σχολείου με ένα άλλο σκιώδες εκπαιδευτικό σύστημα εναρμονισμένο απόλυτα στις απαιτήσεις των εισαγωγικών εξετάσεων (Κασσωτάκης, 2013). Παρόλο όμως που δαπανούνται πολλές ανθρωποώρες αλλά και μεγάλα ποσά χρημάτων στην προετοιμασία των μαθητών, το τελικό αποτέλεσμα δεν είναι ικανοποιητικό και οι περισσότεροι φοιτητές είναι απροετοίμαστοι για τις απαιτήσεις του νέου εκπαιδευτικού περιβάλλοντος στο οποίο εντάσσονται.

Οι απαιτήσεις όμως κάθε εκπαιδευτικής βαθμίδας είναι διαφορετικές. Ζητούμενο πολλών ερευνών είναι η διαδικασία ενσωμάτωσης των μαθητών και σπουδαστών στη νέα βαθμίδα και η χρησιμότητα των δεξιοτήτων που ήδη κατέχουν στις νέες ανάγκες που προκύπτουν (Κελπανίδης & Βρυνηώτη, 2004, Κοντογιαννοπούλου - Πολυδωρίδη, 1995, Κυρίδης, 1997). Το ελληνικό σύστημα πρόσβασης όμως έχει μία ιδιαιτερότητα: το Λύκειο και ιδιαίτερα η Γ' Λυκείου αποτελεί το νάρθηκα και το κέντρο «διαλογής» (Κασσωτάκης & Παπαγγελή-Βουλιουρή, 1996× Κελπανίδης, & Βαϊοπούλου, 2013). Οι μαθητές κατά κανόνα μεγιστοποιούν τις προσπάθειες τους, έτσι ώστε να επιτύχουν στο Τμήμα Πανεπιστημίου που τους ενδιαφέρει. Οι προσπάθειες αυτές χαρακτηρίζονται από την αποστήθιση της διδακτέας ύλης, τη μηχανική αναπαραγωγή της, την παντελή έλλειψη δημιουργικής μελέτης χρησιμοποιώντας εξωσχολικές πηγές και την άγνοια εκ μέρους τους της σύνθεσης και της διαχείρισης της νέας γνώσης με σκοπό την παραγωγή νέας.

Θεωρώντας ως δεδομένο το γεγονός ότι το εκπαιδευτικό σύστημα σε κάθε ευνομούμενη κοινωνία έχει μια συνέχεια, θα ήταν αναμενόμενο οι μαθητές της Γ' Λυκείου να έχουν αποκτήσει τα γνωστικά εφόδια έτσι ώστε να είναι πλήρως ικανοί να ανταποκριθούν στις αυξημένες απαιτήσεις των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων (Κασσωτάκης, 2011α). Στην πραγματικότητα, παρόλα αυτά, οι έρευνες δείχνουν ότι οι περισσότεροι φοιτητές αισθάνονται ανεπαρκείς και δεν μπορούν να ανταποκριθούν σε κάθε περίπτωση στις απαιτήσεις των πανεπιστημιακών τους σπουδών (Κελπανίδης & Πολυμίλη, 2012).

1. Στόχος της έρευνας

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των φοιτητών αναφορικά με την αποτελεσματικότητα των δομών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε σχέση με τις

απαιτήσεις των σπουδών τους στα διάφορα Τμήματα όπου εισήχθησαν. Τα κύρια ερευνητικά ερωτήματα αφορούν την ύπαρξη ή όχι της τάσης αποστήθισης στο Πανεπιστήμιο – ενός συχνού φαινομένου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τη μελέτη και την επεξεργασία επιστημονικών μελετών αλλά και την παραγωγή καινούριων εκ μέρους των φοιτητών. Οι κύριοι άξονες των ερωτήσεων οι οποίοι υποστηρίζουν τα παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα αφορούσαν:

- στην αποστήθιση της διδαχθείσας ύλης μαθημάτων,
- στη συγκέντρωση και οργάνωση των πληροφοριών για τη συγγραφή μιας εργασίας,
- στον τρόπο διάρθρωσης εσωτερικά μιας μεγάλης εργασίας,
- στην ανάπτυξη και στην παρουσίαση των απόψεών τους,
- στη μελέτη και στην ανάλυση επιστημονικών δημοσιευμάτων, στην κάλυψη των γνωστικών ελλείψεων με αυτόνομη εργασία,
- στην έκφραση με συντομία και ακρίβεια σε συζητήσεις,
- στη συγγραφή εργασιών,
- στην εργασία με ομάδες,
- στη σωστή παραπομπή συγγραμμάτων και στη σωστή χρήση επιστημονικών βοηθημάτων όπως λεξικά, εγχειρίδια και πηγές δεδομένων.

2. Μέθοδος συλλογής δεδομένων

Για τη διερεύνηση του ερευνητικού προβλήματος θεωρήθηκε ως καταλληλότερη μέθοδος η επισκόπηση (survey), που παρά τους περιορισμούς της, θεωρείται πλεονεκτικότερη άλλων ερευνητικών εργαλείων προκειμένου να συμμετάσχει στην έρευνα ένας σημαντικός αριθμός φοιτητών από δέκα πανεπιστημιακά Τμήματα του Αριστοτέλειου Πανεπιστήμιου Θεσσαλονίκης (Heller & Rosemann, 1974). Επιλέχθηκαν Τμήματα με διαφορετικό γνωστικό προσανατολισμό με σκοπό τη διερεύνηση των στάσεων φοιτητών με διαφορετικές απαιτήσεις σπουδών.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε την άνοιξη του 2014 τα εξής Τμήματα (Πίνακας 1):

Πίνακας 1. Κατανομή των φοιτητών που συμμετείχαν στην έρευνα ανά Τμήμα

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Πραγματικό Ποσοστό %
Ψυχολογίας	99	15,5	15,7
Φιλοσοφίας Παιδαγωγικής	192	30,1	30,5
Πολιτικών μηχανικών	14	2,2	2,2
Πολιτικών Επιστημών	74	11,6	11,8
Παιδαγωγικής Δημοτικής Εκπαίδευσης	138	21,6	21,9
Πληροφορικής	31	4,9	4,9
Φυσικό	57	8,9	9,1
Φιλολογίας	15	2,4	2,4
Ιστορίας & Αρχαιολογίας	4	,6	,6
Γερμανικής Φιλολογίας	5	,8	,8
Σύνολο	629	98,6	100,0
Missing	9	1,4	
Σύνολο	638	100,0	

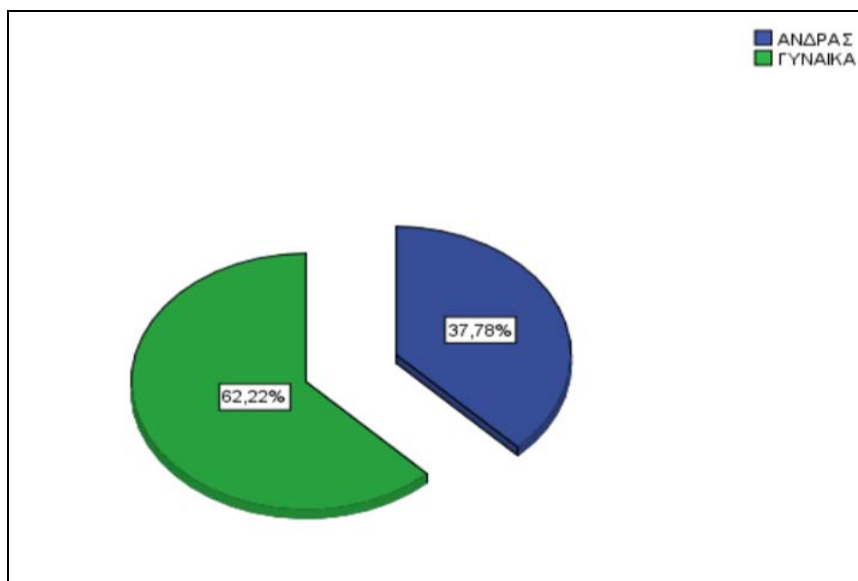
3. Περιγραφικά δεδομένα και μέθοδος συλλογής δεδομένων

Αρχικά, πραγματοποιήθηκε μια δοκιμαστική έρευνα στο Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής της Φιλοσοφικής σχολής. Αφού έγιναν οι απαιτούμενες αλλαγές στη διατύπωση των ερωτήσεων του ερωτηματολόγιου, δεδομένου ότι παρατηρήθηκαν προβλήματα στην κατανόηση τους, έγινε ξανά δοκιμαστική έρευνα στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής εκπαίδευσης. Εφόσον ξεπεράστηκαν τα προβλήματα, το ερωτηματολόγιο πήρε την τελική του μορφή και συντάχθηκε η συνοδευτική αρχική επιστολή.

Σε διάστημα ενός μηνός συγκεντρώθηκαν 638 απαντήσεις οι οποίες μπορούν να θεωρηθούν ως ένας επαρκής αριθμός ερωτηματολογίων (Ξωχέλλης, 1984· Παπαναούμ, 2003). Ακολουθεί η παράθεση ορισμένων δημογραφικών δεδομένων τα οποία χρησιμοποιήθηκαν ως ανεξάρτητες μεταβλητές στην στατιστική ανάλυση.

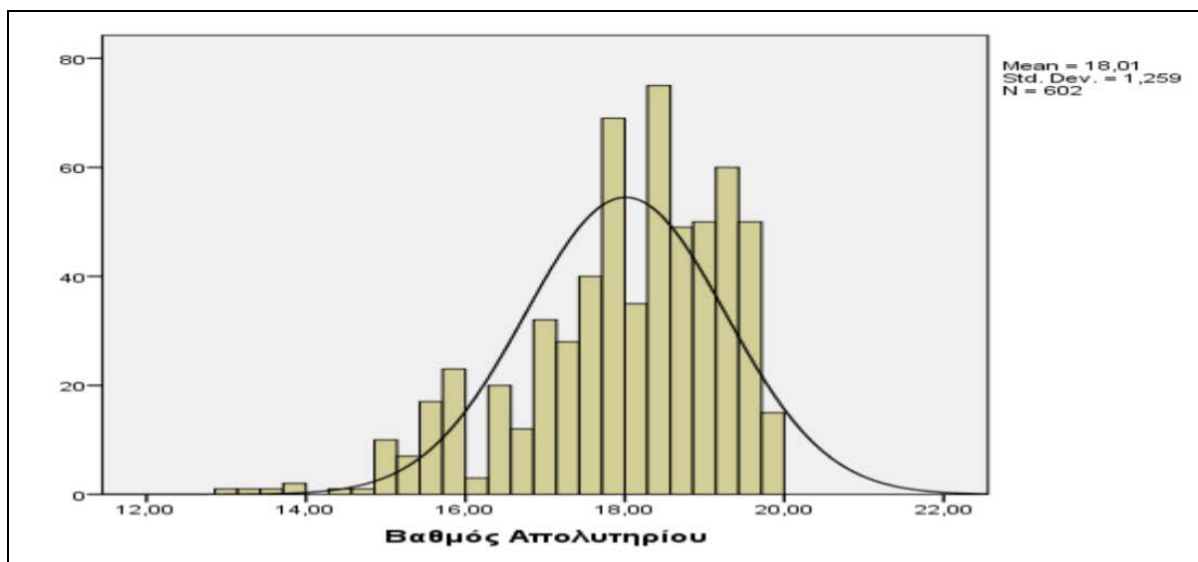
Πίνακας 2. Φύλο των φοιτητών

Φύλο	Συχνότητα	Ποσοστό %
Άνδρες	238	37,8
Γυναίκες	392	62,2
Δεν απάντησαν	8	–
Σύνολο	638	100

Σχήμα 1. Διαγραμματική απεικόνιση του φύλου των φοιτητών.

Από τους φοιτητές που έλαβαν μέρος στην έρευνα 595 φοιτητές, ήτοι 94,9%, είναι σε προπτυχιακό στάδιο ενώ οι 32, το 5%, βρίσκονται σε μεταπτυχιακό στάδιο. Επίσης, το 93,3% προέρχεται από δημόσιο σχολείο ενώ το υπόλοιπο ποσοστό, 6,7%, από ιδιωτικό σχολείο. Το σχήμα που ακολουθεί παρουσιάζει την κατανομή της βαθμολογίας των φοιτητών στο τέλος της Γ' Λυκείου, πριν δηλαδή την εισαγωγή τους στο πανεπιστήμιο.

Σχήμα 2. Βαθμός απολυτηρίου φοιτητών.

Τέλος, το εξάμηνο φοίτησης ποικίλει όπως φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα (Πίνακας 3):

Πίνακας 3. Εξάμηνο των φοιτητών

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Πραγματικό ποσοστό %
A Εξάμηνο	101	15,8	18,0
B Εξάμηνο	112	17,6	20,0
Γ Εξάμηνο	31	4,9	5,5
Δ Εξάμηνο	41	6,4	7,3
Ε Εξάμηνο	51	8,0	9,1
ΣΤ Εξάμηνο	76	11,9	13,6
Z Εξάμηνο	74	11,6	13,2
H Εξάμηνο	39	6,1	7,0
9> Εξάμηνο	35	5,7	6,3
Σύνολο	560	87,8	100,0
Missing	78	12,2	12,2
Σύνολο	638		100,0

Όσον αφορά τη χρονιά εισαγωγής τους, το 91,5% των φοιτητών πέτυχε την πρώτη φορά που έδωσε εξετάσεις, ενώ το 6,3% τη δεύτερη φορά. Τέλος, ο Πίνακας 4 δείχνει τη σειρά επιλογής της σχολής τους στο μηχανογραφικό:

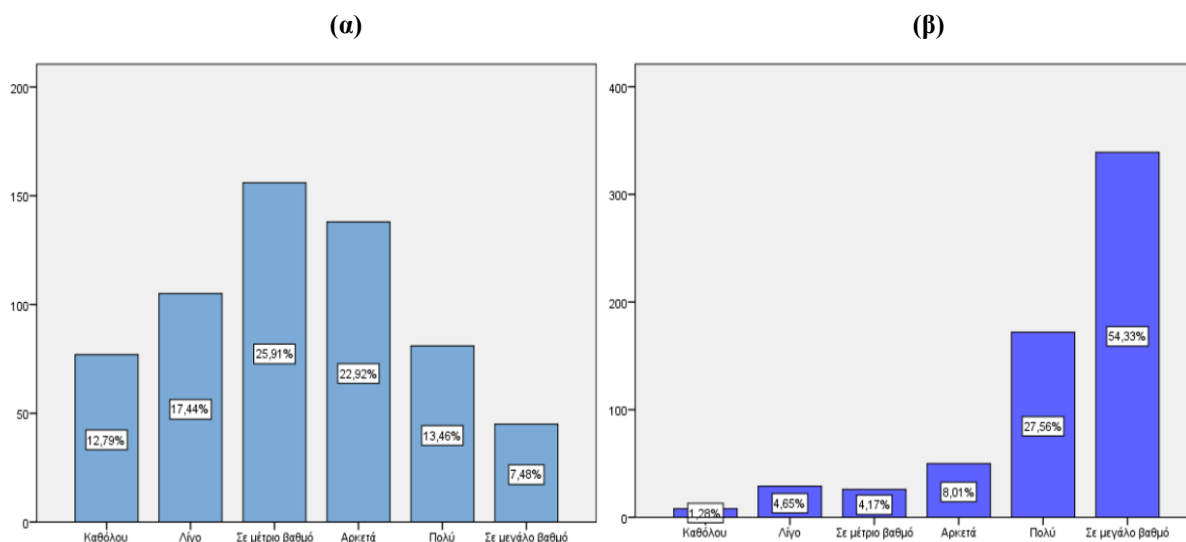
Πίνακας 4. Σειρά επιλογής του Τμήματος των φοιτητών της έρευνας

	Συχνότητα	Ποσοστό %	Πραγματικό ποσοστό %
Πρώτη επιλογή	349	54,7	55,7
Δεύτερη επιλογή	175	27,4	27,9
Τρίτη επιλογή	81	12,7	12,9
Τέταρτη και πάνω	22	3,5	3,5
Σύνολο	627	98,3	100,0
Missing	11	1,4	
Σύνολο	11	1,7	
Σύνολο	638	100,0	

4. Παρουσίαση των αποτελεσμάτων

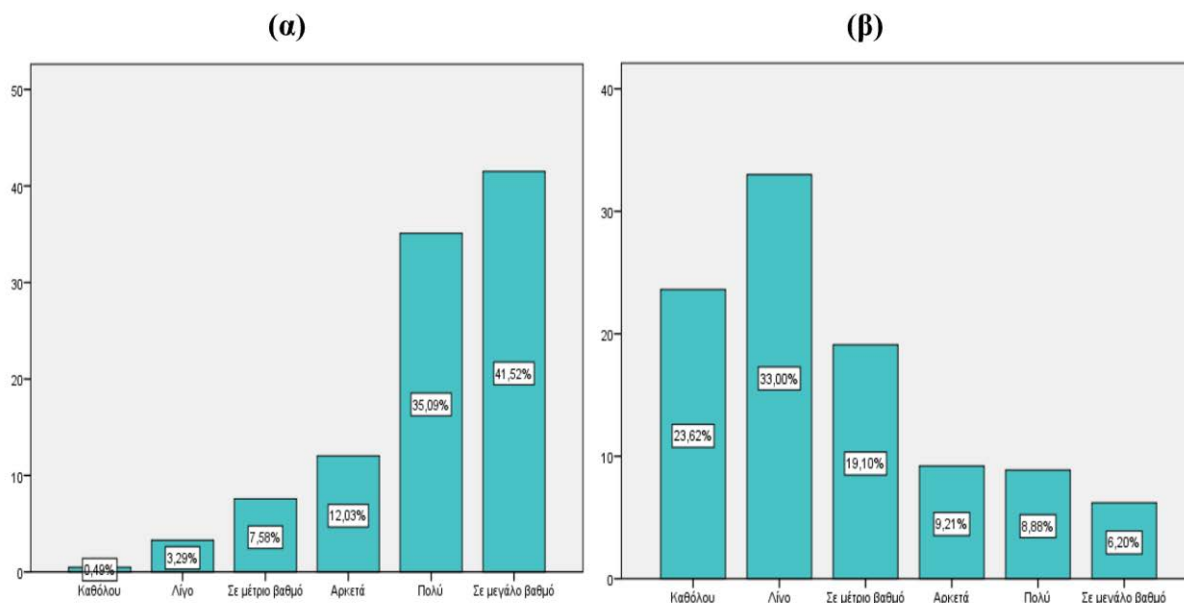
Σε πρώτη φάση έγινε ο μη παραμετρικός έλεγχος χ^2 (κριτήριο καλής προσαρμογής). Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι τα δεδομένα που συλλέχθηκαν ακολουθούν την κανονική κατανομή και είναι κατάλληλα για τους διαφόρους στατιστικούς υπολογισμούς. Όσον αφορά την απαίτηση αποστήθισης συγκεκριμένης ύλης - είτε από το Λύκειο είτε από το Πανεπιστήμιο - ο παρακάτω πίνακας των αποτελεσμάτων δείχνει το 54,3% των φοιτητών να πιστεύει ότι στο Λύκειο αυτή η πρακτική είναι απαραίτητη προϋπόθεση επιτυχίας. Σε αντίθεση με την παραπάνω στάση στις σπουδές η κατάσταση είναι πιο ισορροπημένη, όπου

το 25,91% τη θεωρεί "σε μέτριο βαθμό" απαραίτητη ($\chi^2=84.910$, $df=5$, $p=0,000<a$ και $\chi^2=804.210$, $df=5$, $p=0,000<a$).

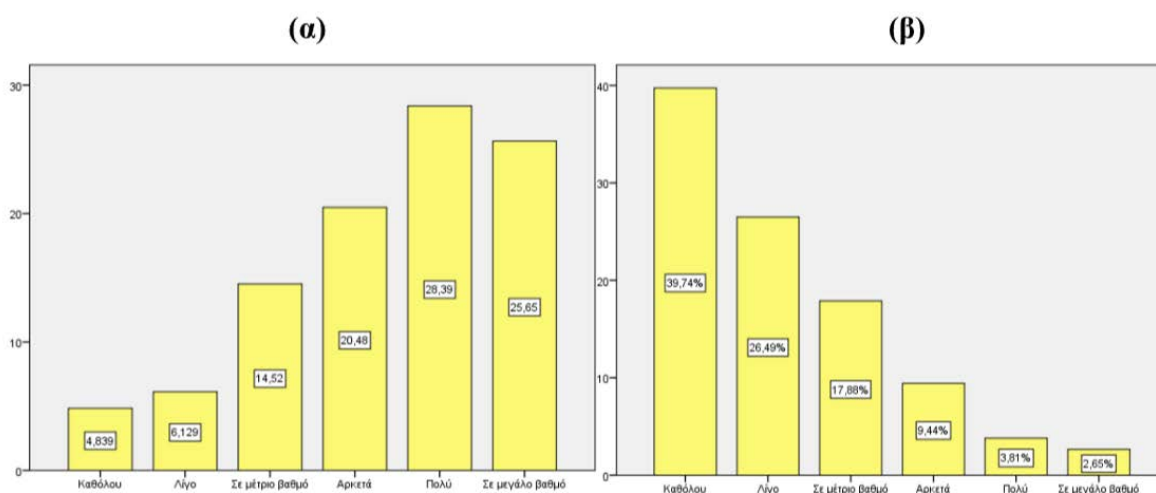
Σχήμα 3. Η αποστήθιση ως απαραίτητη προϋπόθεση από τις σπουδές (α) και από το Λύκειο (β).

Ο δεύτερος άξονας ο οποίος εξετάστηκε στην έρευνα αυτή αφορούσε τη συγκέντρωση και την οργάνωση των πληροφοριών για μια εργασία. Τα τελευταία χρόνια με την εισαγωγή του μαθήματος της ερευνητικής εργασίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η ενέργεια αυτή εκ μέρους των μαθητών έχει αποκτήσει μια βαρύνουσα σημασία. Παρόλα αυτά και πάλι οι απαιτήσεις από τις σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι μεγαλύτερες, με το 76,6% των φοιτητών να θεωρούν ότι είτε "σε μεγάλο" είτε "σε πολύ μεγάλο βαθμό" η συγκέντρωση, οργάνωση και επεξεργασία πληροφοριών είναι απαραίτητη δεξιότητα στο στάδιο σπουδών που βρίσκονται ($\chi^2=546.809$, $df=5$, $p=0,000<a$). Σε ευθεία αντιπαράθεση οι ίδιοι φοιτητές σε ποσοστό 56,6% θεωρούν ότι στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση είτε δεν είναι καθόλου απαραίτητη αυτή η δεξιότητα, είτε είναι, αλλά "σε πολύ μικρό βαθμό" ($\chi^2=195.854$, $df=5$, $p=0,000<a$). Η αντιπαράθεση των δύο αυτών στάσεων φαίνεται παραστατικά στα σχήματα που ακολουθούν:

Σχήμα 4. Συγκέντρωση και οργάνωση των πληροφοριών από τις σπουδές (α) και από το Λύκειο (β).

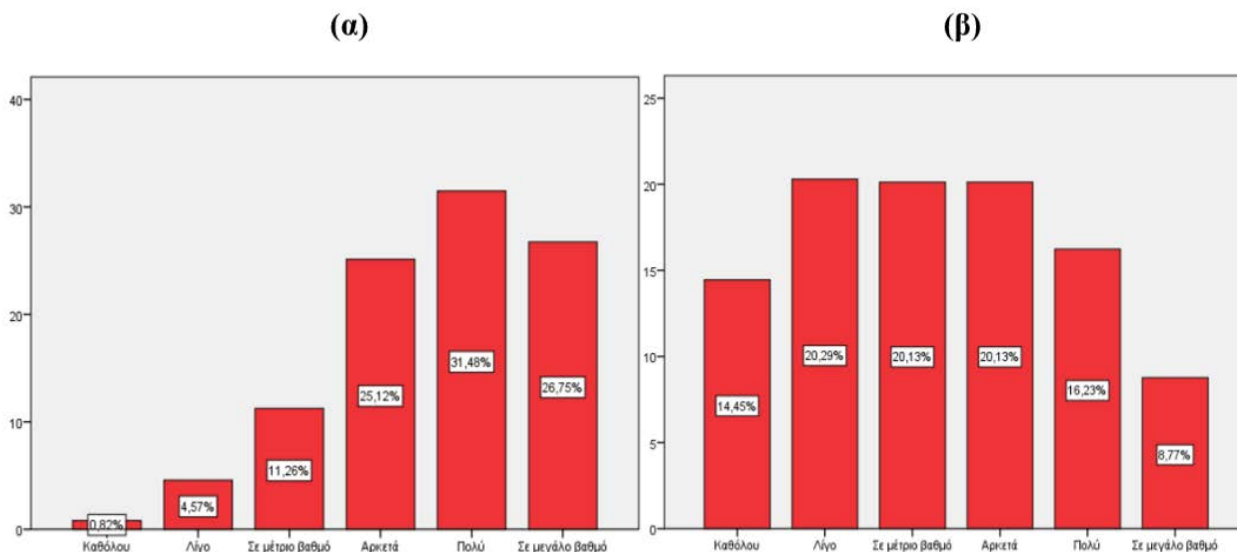
Σχετικός με το παραπάνω θέμα είναι και ο επόμενος άξονας της έρευνας ο οποίος αναφέρεται στην ικανότητα εσωτερικής διάρθρωσης μιας εργασίας. Στην περίπτωση αυτή οι αντιθέσεις δεν είναι τόσο ακραίες όπως στους προηγούμενους δύο άξονες. Ενώ, δηλαδή, πάλι οι φοιτητές σε ποσοστό 39,8% θεωρούν ότι το σχολείο δεν παρέχει καμία ουσιαστική γνώση στη δεξιότητα της σωστής εσωτερικής διάρθρωσης μιας εργασίας, στην περίπτωση των σπουδών τα αποτελέσματα ποικίλουν με τα σημαντικά ποσοστά 14,5% και 20,5% να θεωρούν ότι είτε "σε μέτριο βαθμό" είτε "αρκετά" αντίστοιχα απαιτείται αυτή η ικανότητα ($\chi^2=181.581$, $df=5$, $p=0,000<a$) και ($\chi^2=378.430$, $df=5$, $p=0,000<a$). Παρόλα αυτά μεγάλα ποσοστά (54%) θεωρούν ότι είναι μια αναγκαία γνώση η ικανότητα διάρθρωσης μιας εργασίας την οποία αποκτούν κατά τη διάρκεια των σπουδών τους.

Σχήμα 5. Ικανότητα εσωτερικής διάρθρωσης μιας μεγάλης εργασίας από τις σπουδές (α) και από το Λύκειο (β).

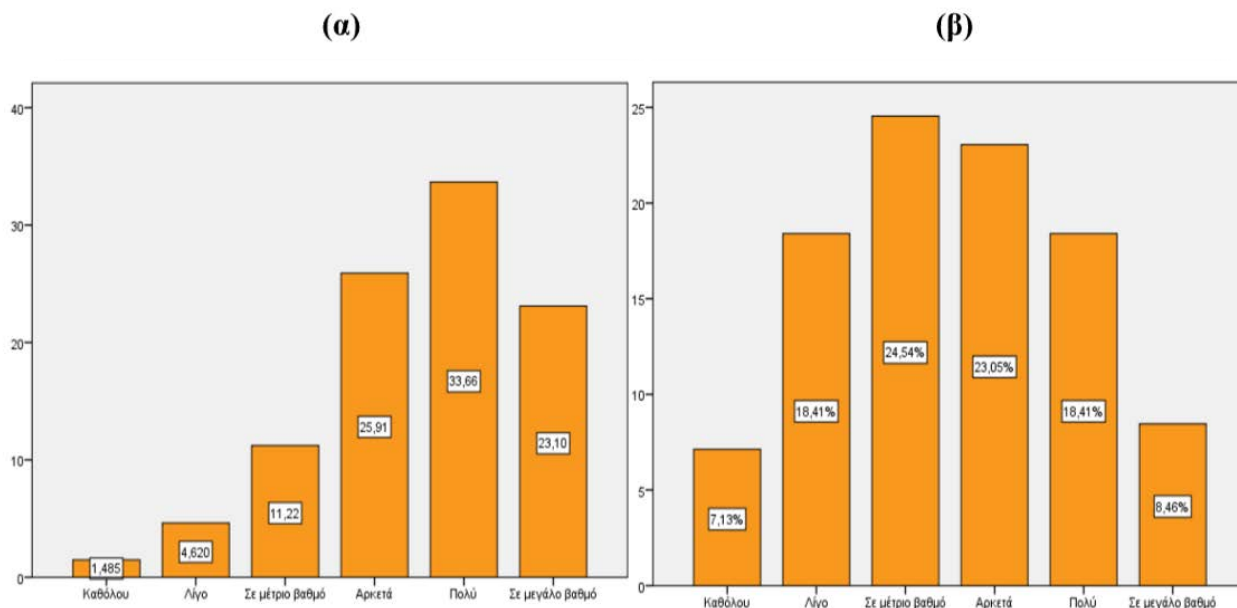
Οι επόμενοι τρεις άξονες αφορούν θέματα σχετικά με τη δυνατότητα των φοιτητών να συγγράφουν αλλά και να μελετούν επιστημονικά δημοσιεύματα. Η μελέτη όμως των δημοσιευμάτων ενέχει και την ικανότητα ανάλυσης των αποτελεσμάτων τους, όπως επίσης και το σωστό τρόπο παραπομπής τους. Η γενική εικόνα των τριών αυτών αξόνων είναι όμοια με τις παραπάνω. Η μεγάλη πλειοψηφία των ερωτώμενων φοιτητών θεωρεί το Λύκειο αναποτελεσματικό στην παροχή των γνώσεων αυτών. Πιο συγκεκριμένα, το 47,4% των φοιτητών θεωρεί ότι "ελάχιστα" ή και "καθόλου" έχει βοηθηθεί από τις σπουδές του στο Λύκειο στη συγγραφή επιστημονικών εργασιών σε αντίθεση με τις σπουδές στο Πανεπιστήμιο όπου το αντίστοιχο ποσοστό είναι μόλις 5,6%. Μάλιστα το 69,4% δείχνει να είναι ικανοποιημένο "σε μεγάλο βαθμό" από την ανάπτυξη αυτής της δεξιότητας στο Πανεπιστήμιο ($\chi^2=487.604$, $df=5$, $p=0,000<a$ για τις σπουδές) και ($\chi^2=133.899$, $df=5$, $p=0,000<a$ για το Λύκειο). Συνδεδεμένη με την παραπάνω ερώτηση ήταν και η ακόλουθη η οποία αφορούσε τη σωστή παραπομπή των επιστημονικών εργασιών. Σε αυτήν την ερώτηση τα ποσοστά των φοιτητών που θεωρούν ότι η δευτεροβάθμια εκπαίδευση δεν παρέχει καμία ουσιαστική βοήθεια, είναι ακόμη μεγαλύτερα: το 73,8% θεωρεί το σχολείο ανεπαρκές, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των φοιτητών που θεωρεί το Πανεπιστήμιο ανεπαρκές είναι μόλις 8,5% ($\chi^2=591.100$, $df=5$, $p=0,000<a$ για το Λύκειο) και ($\chi^2=414.650$, $df=5$, $p=0,000<a$). Η ίδια στάση επικρατεί και όσον αφορά τη μελέτη και την ανάλυση των επιστημονικών δημοσιευμάτων. Η πλειοψηφία των φοιτητών θεωρεί το Λύκειο αναποτελεσματικό στην παροχή της γνώσης που απαιτείται για την ουσιαστική εκμετάλλευση των επιστημονικών δημοσιεύσεων. Το ίδιο ισχύει και για τη σύσταση ομάδων εργασίας για την όσο το δυνατό καλύτερη εμπέδωση της διδασκόμενης ύλης. Με αυτήν την έννοια υπερτονίζεται η δυνατότητα του πανεπιστημίου να καλλιεργήσει αυτή τη νοοτροπία στους φοιτητές σε αντίθεση με το Λύκειο όπου τα αντίστοιχα ποσοστά είναι μηδαμινά (69,2% για το πανεπιστήμιο και 12,1% για το Λύκειο).

Στους επόμενους άξονες παρατηρείται μια ποικιλομορφία στις απαντήσεις των φοιτητών η οποία αξίζει να αναφερθεί. Όσον αφορά τη σημαντική παράμετρο της ανάπτυξης και της παρουσίασης των απόψεων και θέσεων των φοιτητών, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι στο Πανεπιστήμιο αποκτούν αυτή τη δεξιότητα "πολύ" και "σε πολύ μεγάλο βαθμό" σε ποσοστό 57,3%, ενώ στο Λύκειο το αντίστοιχο ποσοστό είναι 25%. Παρατηρείται έτσι το γεγονός ότι ενώ η διαφορά των δύο μεγεθών είναι μεγάλη δεν είναι της τάξης των προηγούμενων αξόνων. Αυτό φαίνεται και από το γεγονός ότι το 40,26% των φοιτητών θεωρούν ότι το Λύκειο "αρκετά" ή "σε μέτριο βαθμό" παρείχε αυτή τη δεξιότητα ($\chi^2=301.496$, $df=5$, $p=0,000<a$ για τις σπουδές και $\chi^2=136.987$, $df=5$, $p=0,000<a$ για το Λύκειο). Τα διαγράμματα παρακάτω παρουσιάζουν αναλυτικά τα αποτελέσματα (Σχήμα 6):

Σχήμα 6. Ανάπτυξη και παρουσίαση των απόψεων και των στάσεων των φοιτητών στις σπουδές (α) και στο Λύκειο (β).

Η αυτόνομη εργασία εκ μέρους των φοιτητών αποτελεί έναν άλλο σημαντικό παράγοντα στον οποίο παρατηρείται σημαντική διαφοροποίηση. Και πάλι θεωρούν ότι το πανεπιστήμιο είναι ο κατεξοχήν χώρος όπου οι φοιτητές καλύπτουν τις γνωστικές τους ελλείψεις με αυτόνομη εργασία και αυτενέργεια. Η άποψη αυτή υποστηρίζεται από το 54,6% "σε πολύ και σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό" ($\chi^2=453.766$, $df=5$, $p=0,000<a$). Το αντίστοιχο ποσοστό που θεωρεί ότι και το Λύκειο αποτελεί χώρο αυτόνομης εργασίας και μάθησης είναι 16,2% ($\chi^2=180.871$, $df=5$, $p=0,000<a$). Συναφής με τον παραπάνω παράγοντα είναι και ο επόμενος ο οποίος αφορά τη χρήση του διαλόγου και της συζήτησης για την επίλυση ζητημάτων που αφορούν τη μαθησιακή διαδικασία. Τονίστηκε ότι η χρήση της συζήτησης έχει νόημα όταν γίνεται χρησιμοποιώντας τη σύντομια και την ακρίβεια. Σε αυτήν την ερώτηση και πάλι οι φοιτητές θεωρούν ότι στο πανεπιστήμιο "σε μεγάλο βαθμό" (56,7%) υποστηρίζεται η συζήτηση με τον παραπάνω τρόπο στην επίλυση των ζητημάτων που τους αφορούν ($\chi^2=510.879$, $df=5$, $p=0,001<a$). Για το Λύκειο όπως δεν έχουν την άποψη που είχαν στις άλλες ερωτήσεις. Έτσι, το 26,8% των ερωτηθέντων φοιτητών θεωρεί ότι και στο Λύκειο "σε μεγάλο βαθμό" επιδοκιμάζεται η συζήτηση με σύντομο και ακριβολόγο τρόπο για την επίλυση ζητημάτων. Αλλά και οι άλλες επιλογές των φοιτητών δείχνουν ότι το Λύκειο δεν απαξιώνεται εντελώς. Σημαντικά ποσοστά (25,5% και 23,05%) δείχνουν ότι "σε μέτριο βαθμό" και "αρκετά", αντίστοιχα, το Λύκειο ενδυναμώνει τη σύντομη και σωστή χρήση της συζήτησης ($\chi^2=230.654$, $df=5$, $p=0,000<a$). Το παρακάτω Σχήμα 7 δείχνει αναλυτικά τα διάφορα ποσοστά των κατανομών.

Σχήμα 7. Χρήση της συζήτησης με σύντομο και ακριβολόγο τρόπο στις σπουδές (α) και στο Λύκειο (β).

Η τελευταία ερώτηση αφορούσε τη χρήση επιστημονικών βοηθημάτων εκ μέρους των φοιτητών. Με τον όρο επιστημονικά βοηθήματα εννοούμε όλα τα εγχειρίδια, τα λεξικά και τις πηγές δεδομένων, είτε πρόκειται για βιβλία, είτε πρόκειται για πηγές στο διαδίκτυο. Στη συγκεκριμένη ερώτηση και πάλι στο πανεπιστήμιο οι φοιτητές σε ποσοστό 74% χρησιμοποιούν για τις εργασίες τους επιστημονικά βοηθήματα και δεν επαφίενται μόνο στο πανεπιστημιακό εγχειρίδιο για να αποκτήσουν τη γνώση που απαιτούν ($\chi^2=123.876$, $df=5$, $p=0,000<a$). Αλλά και όσον αφορά τη γνώμη τους για το Λύκειο παρατηρούμε ότι δεν είναι απαξιωτικοί. Ένα σημαντικό ποσοστό 28,1% θεωρεί ότι "σε μεγάλο βαθμό" το Λύκειο απαιτεί τη χρήση επιστημονικών δημοσιευμάτων και πηγών για την εδραίωση της γνώσης ($\chi^2=523.888$, $df=5$, $p=0,000<a$).

Η στατιστική ανάλυση των δεδομένων ολοκληρώνεται με την ανάδειξη ορισμένων σημαντικών επιδράσεων στις παραπάνω ανεξάρτητες μεταβλητές. Εξετάστηκε η επίδραση του φύλου, του απολυτηρίου βαθμού του Λυκείου και της προτίμησης του Τμήματος στο μηχανογραφικό. Όσον αφορά το φύλο χρησιμοποιήθηκε ο έλεγχος χ^2 και διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντική σχέση ανάμεσα σε αυτήν την ανεξάρτητη μεταβλητή και στη στάση των φοιτητών για το βαθμό αποστήθισης της διδαχθείσας ύλης στο Λύκειο. Οι φοιτήτριες σε ποσοστό 60,9% σε σχέση με το αντίστοιχο 34,6% των φοιτητών πιστεύουν ότι στο Λύκειο "σε μεγάλο βαθμό" απαιτείται αποστήθιση της ύλης ($\chi^2=342.876$, $df=5$, $p=0,000<a$). Επίσης στην ερώτηση που αφορούσε την ανάπτυξη και την παρουσίαση των θέσεών τους στο Λύκειο και πάλι οι φοιτήτριες διαφοροποιήθηκαν από τους φοιτητές σε στατιστικά σημαντικό βαθμό. Πιο συγκεκριμένα σε ποσοστό 27,6 % οι φοιτήτριες πιστεύουν ότι αναπτύσσεται αυτή η δεξιότητα στο Λύκειο "σε μεγάλο βαθμό" σε σύγκριση με το αντίστοιχο 17,7% των φοιτητών. Επίσης, στην ίδια ερώτηση τελείως αρνητική άποψη έχει το 12% των φοιτητριών σε σύγκριση με το αντίστοιχο 21,5% των φοιτητών ($\chi^2=453.800$, $df=5$, $p=0,002<a$). Η

διαφορετική άποψη των φοιτητριών διαπιστώθηκε και όσον αφορά τη ανάπτυξη της δεξιότητας έκφρασης με συντομία και με ακρίβεια στο Λύκειο: το 10,7% των φοιτητριών σε σύγκριση με το 1,9% των φοιτητών θεωρούν ότι "σε μεγάλο βαθμό" αποκτάται αυτή η δεξιότητα στο Λύκειο ενώ σε "αρκετά μεγάλο βαθμό" το 30,5% των φοιτητών σε σύγκριση με το αντίστοιχο 22,5% των φοιτητριών ($\chi^2=213.888$, $df=5$, $p=0,003<a$). Η τελευταία στατιστικά σημαντικά συσχέτιση που παρατηρήθηκε σχετικά το φύλο αφορούσε τη χρήση επιστημονικών βοηθημάτων από τις σπουδές. Στην ερώτηση αυτή οι φοιτητές σε ποσοστό 46,8% πιστεύουν ότι αναπτύσσεται αυτή η δεξιότητα "σε μεγάλο βαθμό" από τις σπουδές σε σύγκριση με το αντίστοιχο 40% των φοιτητριών ($\chi^2=120.777$, $df=5$, $p=0,004<a$).

Η δεύτερη ανεξάρτητη μεταβλητή η οποία χρησιμοποιήθηκε για την εύρεση στατιστικά σημαντικών σχέσεων ήταν ο βαθμός απολυτηρίου. Χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής συσχέτισης spearman rho. Δεν διαπιστώθηκαν σημαντικές συσχετίσεις εκτός από δύο περιπτώσεις. Η πρώτη αφορούσε την κάλυψη των γνωστικών ελλείψεων των φοιτητών με αυτόνομη εργασία στο Λύκειο και διαπιστώθηκε ότι όσο πιο υψηλός είναι ο βαθμός τόσο πιο πολύ οι φοιτητές πιστεύουν ότι μπορούν να καλυφθούν τα γνωστικά τους κενά με την αυτόνομη εργασία τους (δείκτης συσχέτισης: 0,132). Επίσης, η χρήση επιστημονικών βοηθημάτων κατά τη διάρκεια των σπουδών τους φαίνεται ότι συσχετίζεται θετικά με το βαθμό απολυτηρίου σε στατιστικά σημαντικό βαθμό (συντελεστής συσχέτισης: 0,138).

Η τρίτη τέλος μεταβλητή η οποία εξετάστηκε ήταν η προτίμηση της σχολής στο μηχανογραφικό δελτίο. Χρησιμοποιήθηκε ο μη παραμετρικός έλεγχος Kruskal - Wallis H. Διαπιστώθηκαν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα όσον αφορά τη στάση των φοιτητών και στην προτίμηση της σχολής σε τέσσερις περιπτώσεις: στην αποστήθιση της ύλης από τις σπουδές με έναν μέσο όρο (mean rank) 298,8 για την πρώτη προτίμηση, 262,1 για τη δεύτερη προτίμηση και 456,2 για την Τρίτη προτίμηση ($\chi^2=21.761$, $p=0,014<a$). Όσον αφορά την ικανότητα διάρθρωσης μιας μεγάλης εργασίας από τις σπουδές οι διαφορές του μέσου όρου ήταν 234,8 για την πρώτη προτίμηση, 335,7 για τη δεύτερη και 414,6 για την τρίτη ($\chi^2=34.876$, $p=0,003<a$). Στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα διαπιστώθηκαν και όσον αφορά την κάλυψη των γνωστικών τους ελλείψεων με αυτόνομη εργασία από το Λύκειο όπου οι μέσοι όροι ήταν 306 για την πρώτη προτίμηση, 206,7 για τη δεύτερη και 201,5 για την τρίτη ($\chi^2=43.121$, $p=0,019<a$). Τέλος, και στην ικανότητα σωστής παραπομπής των επιστημονικών συγγραμμάτων από το Λύκειο παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα με 300,7 για την πρώτη προτίμηση, 238 για τη δεύτερη και 394,3 για την τρίτη ($\chi^2=12.876$, $p=0,008<a$).

5. Συζήτηση

Η εργασία αυτή παρουσίασε μια έρευνα που πραγματοποιήθηκε το φθινόπωρο του 2014 στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και αφορούσε τα ακαδημαϊκά κριτήρια επιλογής των φοιτητών. Κύριος άξονας των ερωτήσεων ήταν η σύγκριση της παρεχόμενης γνώσης από το Λύκειο και το Πανεπιστήμιο όσον αφορά βασικές δεξιότητες μελέτης, συγγραφής και

παραπομπής επιστημονικών εργασιών αλλά και ανάπτυξης του επιστημονικού λόγου. Ξεχωριστό άξονα αποτέλεσε η μεθοδολογία της αποστήθισης ως μέσου απόκτησης της γνώσης που απαιτείται, είτε από τις σπουδές του φοιτητή στο Πανεπιστήμιο, είτε από τις σπουδές του στο Λύκειο.

Η γενική διαπίστωση της εργασίας αυτής αναδεικνύει για μια ακόμη φορά την αποτυχία του υφιστάμενου καθεστώτος του Λυκείου ως εκπαιδευτικού συστήματος. Παρόλο που, κατά κοινή ομολογία, οι μαθητές καταβάλλουν το μέγιστο των προσπαθειών τους κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στο Λύκειο έχοντας ως στόχο την εισαγωγή τους στη σχολή της προτίμησής τους, οι ουσιαστικές γνώσεις που αποκτούν είναι κατά κύριο λόγο επιφανειακές. Έτσι, επικεντρώνονται στην αποστήθιση, στην εργαλειακή χρήση της γνώσης χωρίς να έχουν κατά νου την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους με την κριτική μελέτη, η οποία έχει ως στόχο την παραγωγή καινούργιας γνώσης, είτε με τη μορφή γραπτού κειμένου, είτε με την εκφορά τεκμηριωμένων επιχειρημάτων. Η μέθοδος μελέτης και προετοιμασία των φοιτητών/τριών στη Γ' Λυκείου έχει σα στόχο τις εισαγωγικές εξετάσεις, αφού η ύλη είναι αυστηρά προσδιορισμένη και πρέπει να αφομοιωθεί ή να διατηρηθεί για λίγες μόνο μέρες στη μνήμη. Σε αντίθεση, στο Πανεπιστήμιο η ύλη είναι πολυπλοκότερη, παραδίδεται με σχετικά γρήγορους ρυθμούς και καλύπτει ευρύτερα γνωστικά πεδία. Για όλους τους παραπάνω λόγους η απομνημόνευση δεν μπορεί να αποτελέσει ασφαλή μέθοδο για την επιτυχία στις εξετάσεις (Κασσωτάκης, 2013). Επιπρόσθετα, η διδασκόμενη ύλη διδάσκεται αποσπασματικά χωρίς να συνδέεται άμεσα με την επιστημονική κοινότητα, με αποτέλεσμα οι μαθητές να μην αποκτούν καμιά επιπλέον δεξιότητα ανάλυσης των επιστημονικών δημοσιευμάτων, ούτε βέβαια ικανότητα σωστής παραπομπής και χρήσης βοηθημάτων (Κελπανίδης, 2012). Επιπλέον, οι δυνατότητες παραγωγής σωστά διαρθρωμένων κειμένων περιορίζονται στην ανάπτυξη θεμάτων προορισμένων να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας στο οποίο όλοι οι μαθητές εξετάζονται πανελλαδικά. Όπως, όμως αναφέρθηκε παραπάνω το αποτέλεσμα αυτής της υπερβολικής έμφασης στις Πανελλαδικές εξετάσεις έχει βραχυπρόθεσμες αλλά και μακροπρόθεσμες συνέπειες. Επίσης σημαντικό εύρημα αποτελεί το γεγονός της τάσης των φοιτητριών να πιστεύουν περισσότερο στην αποστήθιση σε σχέση με τους φοιτητές, γεγονός που καταδεικνύει ίσως μια διαφορετική προσέγγιση των σπουδών από τα κορίτσια σε σχέση με τα αγόρια (Κελπανίδης, & Βαϊοπούλου, 2013, Κελπανίδης, & Πολυμίλη, 2012). Το ίδιο διαπιστώθηκε και στην ανάπτυξη της δεξιότητας έκφρασης με συντομία και με ακρίβεια στο Λύκειο για την οποία έχουν χαμηλότερη εκτίμηση σε σχέση με τους φοιτητές. Ενδιαφέρον συμπέρασμα αποτελεί η συσχέτιση του βαθμού επίδοσης και της υψηλής εκτίμησης της αυτόνομης εργασίας, όπως επίσης και η συσχέτιση του υψηλού βαθμού και της χρήσης επιστημονικών βοηθημάτων (Κασσωτάκης, 2013).

Οι εκπαιδευτικές πρακτικές και προσεγγίσεις αλλάζουν, φυσικά, όταν υπάρχει η μετάβαση από την μία βαθμίδα εκπαίδευσης στη άλλη, αλλά και η κάθε εκπαιδευτική βαθμίδα υπόκειται σε διαφορετικούς κανόνες και περιορισμούς. Είναι γεγονός ότι οι νέοι φοιτητές της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αντιμετωπίζουν μεγάλα και ουσιαστικά προβλήματα προσαρμογής στα πρώτα χρόνια των σπουδών τους. Το άμεσο αποτέλεσμα αυτής της

δυσκολίας ένταξης είναι η μαζική αποτυχία στις εξετάσεις του πρώτου έτους των σπουδών τους. Είναι επόμενο ότι η αποτυχία στο διάστημα αυτό επηρεάζει σημαντικά τις μετέπειτα σπουδές τους, τα σχέδιά τους για το μέλλον και την καριέρα τους γενικότερα.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Anderson, S. D. (1983). Access to higher education: The link between admissions and social class. *Critical Studies in Education*, 25(1), 97–111.
- Harrison, N., & Hatt, S. (2012). Expensive and failing? The role of student bursaries in widening participation and fair access in England. *Studies in Higher Education*, 37(6), 695–712
- Heller, K., & Rosemann, R. (1974). *Planung und Auswertung empirischer Untersuchungen*, Stuttgart
- Trow, M. (1991). Προβλήματα της μετάβασης από την ελιτιστική στη μαζική τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στο Μ. Κελπανίδης (Επιμ.), *Κράτος πρόνοιας και εκπαίδευση τ. Β'* (σσ. 307–391). Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε.
- Κασσωτάκης, Μ. (2011α). «Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση της περιόδου 1997-2000: Παρουσίαση και κριτική ανάλυση των σημαντικότερων πτυχών της». Στο: Σ. Μπουζάκης (επιμ.), *Πανόραμα Ιστορίας της Εκπαίδευσης. Όψεις και Απόψεις*, τόμ. Β', *Νεοελληνική Εκπαίδευση 1821-2010*. Αθήνα: Gutenberg, σ. 267-297.
- Κασσωτάκης, Μ. (2013). *Η αξιολόγηση της επίδοσης των μαθητών. Θεωρητικές προσεγγίσεις και πρακτικές εφαρμογές*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Κασσωτάκης, Μ., & Παπαγγελή-Βουλιουρή, Δ. (1996). *Η πρόσβαση στην ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Κελπανίδης, Μ., & Πολυμίλη, Κ. (2012). «Η επικράτηση του Φροντιστηρίου και η απαξίωση του σχολείου στην ελληνική εκπαίδευση. Έρευνα σε μαθητές/τριες φροντιστηρίων σε αστικές και ημιαστικές περιοχές του νομού Θεσσαλονίκης (2012)». *Νέα Παιδεία*, 143, σ. 21-46.
- Κελπανίδης, Μ. (2011). «Το έθνος ή το εθνικό κράτος: Ποιο ήταν πρώτο; Σκέψεις για το θέμα της ιστορικής ακολουθίας και της αιτιακής σχέσης ανάμεσα στα δύο». Στο: Ν. Παπαδάκης & Ν. Χανιωτάκης (επιμ.), *Εκπαίδευση – Κοινωνία & Πολιτική. Τιμητικός τόμος για τον Καθηγητή Ιωάννη Ε. Πυργιωτάκη*. Αθήνα: Πεδίο, σ. 124-137.
- Κελπανίδης, Μ. (2012). *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Θεωρίες και πραγματικότητα*. Θεσσαλονίκη: Ζυγός.
- Κελπανίδης, Μ., & Βαϊοπούλου, Χ.-Π. (2013). Η προετοιμασία των μαθητών στο Λύκειο για τις απαιτήσεις της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης: Μια κοινωνιολογική 177 μελέτη. Παρουσιάστηκε στο *International Scientific Conference eRA-8*, Αθήνα: Παιδαγωγική Εταιρεία Ελλάδας και Α.Τ.Ε.Ι. Πειραιά.
- Κελπανίδης, Μ., & Βρυνιώτη, Κ. (2004). *Δια βίου μάθηση: Κοινωνικές προϋποθέσεις και λειτουργίες. Δεδομένα και διαπιστώσεις*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

- Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη, Γ. (1995). *Κοινωνιολογική ανάλυση της ελληνικής εκπαίδευσης: Οι εισαγωγικές εξετάσεις*. Αθήνα: Gutenberg.
- Κυρίδης, Α. Γ. (1997). *Η ανισότητα στην ελληνική εκπαίδευση και η πρόσβαση στο πανεπιστήμιο, 1955-1985*. Αθήνα: Gutenberg.
- Ξωχέλλης, Π. (1984). *Το εκπαιδευτικό έργο ως κοινωνικός ρόλος*, Θεσσαλονίκη, Κυριακίδης.
- Παπαναούμ, Ζ. (2003). *Το επάγγελμα του εκπαιδευτικού*, Αθήνα, Τυπωθήτω.